

BİN YILLIK DUA

YIYUN LI

Çeviri: Anıl Ceren Altunkanat

domingo

BİN YILLIK DUA YIYUN LI

Özgün ismi: A Thousand Years of Good Prayers
© 2005, Yiyun Li

Türkçe yayın hakları:
© 2016 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Sertifika No: 12746
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Anıl Ceren Altunkanat
Sayfa Uygulama: Bahadır Erşık
Kapak İllüstrasyonu: Duygu Topçu

ISBN: 978 605 4729 75 3

Baskı: Ağustos 2016
Elma Basım Yayın ve İletişim Hizm. San. Tic. A.Ş.
Halkalı Caddesi, No: 164 B-4 Blok 34395, Sefaköy
K.Çekmece, İstanbul
Tel: (0212) 697 30 30 Sertifika No: 12058

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Şahkulu Mah. Büyük Hendek Cad.
Brot Apt. No 4/10 Beyoğlu İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr
www.domingo.com.tr

Dapeng için...

İçindekiler

Fazlalık	· 3
Bir Ömrün Ardından	· 22
Ölümsüzlük	· 43
Nebraska Prensesi	· 67
Pazar Yerinde Aşk	· 90
Oğul	· 108
Uzlaşma	· 123
İyi Yapılırsa Kötü Bir Şaka Değildir Ölüm	· 141
Hurma	· 166
Bin Yıllık Dua	· 180
<i>Teşekkür</i>	· 199
<i>Yiyun Li ile Söyleşi</i>	· 201

Fazlalık

BÜYÜKANNE LIN BİR KASIM GÜNÜ ÖĞLEDEN SONRASI, elinde paslanmaz çelikten bir sefertasıyla sokakta yürümektedir. Sefertasında, çalışma biriminden aldığı resmi sertifika var. Sertifikanın üstünde altın harflerle, “Bu belgeyle Yoldaş Lin Mei’nin Pekin Kızıl Yıldız Tekstil Fabrikası’ndan onurlu biçimde emekli olduğunu tasdik ederiz,” yazıyor.

Belge, Kızıl Yıldız Tekstil Fabrikası’nın iflas ettiğini yahut onurlu biçimde emekli olan Büyükanne Lin’in emekli maaşı almayacağını söylemez. Elbette böyle bilgiler vermez zira bunlar tam anlamıyla doğru değil. Bir kamu kurumu söz konusu olduğunda “iflas” yanlış bir kelime. Belgede de nazikçe belirtildiği gibi husus bir “iç düzenleme”. Ve tabii Büyükanne Lin’in emekli maaşının yalnızca geçici bir süre ödenmeyeceğini de unutmamak gerek. Geçici sürenin uzunluğuna dair fabrikanın bilgisi yok.

Büyükanne Lin’in durumundan haberdar olan komşusu Wang Teyze, “Dağa vardın mı bir yol mutlaka bulunur,” der.

“Ve nerede yol varsa orada Toyota da vardır.” Büyükanne farkına varmadan Toyota reklamının ikinci cümlesi dudaklarından dökülür.

“Aynen öyle Büyükanne Lin. İyimsen biri olduğunu biliyorum. Böyle olmaya devam et, elbet bir gün kendi Toyota’nı bulacaksın.”

Ama giderek azalan birikimlerini nasıl tekrar yerine koyabilir? Büyükanne birkaç gün toplar, çıkarır, böler ve birikiminin bir yıl içinde biteceğini anlar – arada sırada bir öğün atlarsa, güneş batar batmaz yatarsa ve Kuzey Çin’in uzun kışı boyunca battaniyelere sarınıp sarmalanıp açgözlü sobaya fazladan kömür atmak zorunda kalmazsa iki yıl.

“Endişe etme,” der Wang Teyze bir sonraki karşılaşmalarında; marketteler, Büyükanne Lin’in akşam yemeği için aldığı ve ellerinin arasında bir Buda kadar tombul duran tek turpa küçümseyerek bakar. “Her zaman evlenecek birilerini bulabilirsin.”

“Evlenmek mi?” diye sorar Büyükanne Lin ve kızırır.

“Bu kadar tutucu olma Büyükanne Lin,” der Wang Teyze. “Kaç yaşındasın sen?”

“Elli bir.”

“Benden bile gençsin! Elli sekiz yaşındayım ama senin kadar eski kafalı değilim. Bak ne diyeceğim? Evlilik artık gençlerin tekelinde değil.”

“Benimle dalga geçme,” der Büyükanne Lin.

“Ciddiyim. Şehirde bir sürü dul ihtiyar var. Eminim bakıma ihtiyaç duyan zengin ve hasta birileri de vardır.”

“İhtiyarlara bakıcılık işi bulabileceğimi mi kastediyorsun?” diye sorar Büyükanne Lin.

Wang Teyze içini çekip Büyükanne Lin’in alnına parmağıyla vurur. “Kafanı kullan. Bakıcı değil, eş. Bu şekilde en azından kocan ölünce sana biraz para kalır.”

Büyükanne Lin iç geçirir. Hayatı boyunca hiç kocası olmadı ve ölü bir koca düşüncesi onu korkutuyor. Yine de

Wang Teyze oracıkta, iki balık tezgâhı arasında kararını verir ve ardından kısa sürede uygun bir eş bulur.

“Yetmiş altı yaşında. Yüksek tansiyonu ve şekeri var. Karısı yeni ölmüş. Üç odalı bir dairede tek başına yaşıyor. Aylık iki bin yuan emekli maaşı var. İki oğlu da evli ve hükümetten iyi maaş alıyorlar,” der Wang Teyze; Büyükanne Lin’in pek de orali olmayan hali onu şaşırtır. “Hadisene Büyükanne Lin, böyle iyi kocayı nerede bulacaksın? İhtiyar bugün yarın ölür, oğulları da o kadar zengin ki ihtiyarın birikiminin bir kısmını seninle paylaşmayı dert etmezler. Bak ne diyeceğim, bu bildiğim kadarıyla seçkin ve evliliğe en uygun aile. Çöpçatanlar kapılarını aşındırmış. Ama tüm seçenekler içinde yalnız sen ilgilerini çektin. Neden? Çünkü hiç evlenmedin ve çocuğun yok. Bu arada nasıl oldu da hiç evlenmedin? Bize nedenini hiç anlatmadın.”

Büyükanne ağzını açar, ardından kapatır. “Öyle oldu işte,” der.

“İstemiyorsan anlatmaya mecbur değilsin. Her neyse, çocukluk çocuğu, torunu taklavatı olan birini istemiyorlar. Ben de öyle bir üvey anne istemezdim. Çocukları için ihtiyardan para çalmayacağını güvencesini kim verebilir? Ama sen çok uygunsun. Onlara yeryüzünde dürüst tek insan kaldıysa onun da sen olduğunu söyledim. Neden tereddüt ediyorsun ki?”

Yakında üvey çocuğu olabilecek iki adamı düşünerek, “Neden ona bakacak birini tutmuyorlar?” diye sorar Büyükanne Lin. “Uzun vadede daha ucuza gelmez mi?”

“Bakıcı piyasasındaki o genç kızları bilmiyor değilsin. Tembeller, üstelik para çalıyorlar – genç bir çift tarafından tutulunca koca da çalıyorlar. İhtiyarları tüm gün kendi bokunun içinde oturtuyorlar. Öyle bir kız tutmak mı? Hah. Bu sadece adamın ölümünü hızlandırır.”

Oğul

OTUZ ÜÇ YAŞINDA, BEKÂR, AMERİKAN VATANDAŞLIĞINA yeni kabul edilmiş bir yazılım mühendisi olan Han, cebinde yepyeni bir Amerikan pasaportu, bünyede eski Çin endişeleriyle Pekin Uluslararası Havaalanı'na iner. Annesinden evde kalmasını istemişti; kalmayacağını bilerek. San Francisco'dan Pekin'e, tüm uçuş boyunca, annesinin elinde –Han'ın aklını çelip gönlünü kazanmak için yarışan kızların plastik muhafazalardan gülümsediği– bir fotoğraf albümüyle terminalde kendisini bekleyeceği düşüncesiyle boğuşmuştu. Han Amerikan doları kazanan ve Amerikan vatandaşlığı olan bir *zuanshi-wanglaowu*, bir gözde bekâr. Ama daha düşük seviyelerdeyken yani bu kadar gözde değilken dahi annesi onun için çöpçatanlık yapmaktan asla yorulmazdı. Han başlarda mezun olmadan önce evlenmeyi düşünmediğini söyledi. Ardından iş geldi, daha sonra da yeşil kart. Ama şimdi Han Amerikan vatandaşlığına kabul edilmişken, bahaneleri tükeniyor. Annesinin topladığı tüm o kızları, kendisini bir balık gibi avlamak için sağlam ağlar örerken hayal eder. Han eşcinsel. Ne içlerinden biriyle evlenmeye ne de bu kararını annesine açıklamaya niyeti var. Annesini sever ama kendini daha çok sever. Annesine

gereksiz acılar çektiirmek istemez, evlatlık vazifesi yüzünden kendini feda etmek de istemez.

Ama annesi Han'ı şaşırtarak ona fotoğraf albümü değil, altın zincire asılı altın bir haç verir. Haçın üstüne minik bir İsa yerleştirilmiş. "Senin için özel sipariş ettim," der. "Dokunsana."

Han parmağını haça gerilmiş figürden uzak tutarak haça dokunur. Haç elde sert ve ağır. "Yirmi dört ayar altın," der annesi. "İnancımız kadar saf."

"Bu Komünist Gençler Birliği'ne girdiğimizde ettiğimiz yemine benziyor. *Komünizme olan inancımız altın kadar saf ve sağlam,*" der Han.

"Han, uygunsuz şakalar yapma."

"Şaka yapmıyorum. Söylediğim, birçok şeyin dönüp doluşıp yeniden kullanıldığı. Dil bunlardan biri. İnanç da bir diğeri. Cüzdanımızdaki paralar gibiler. Onlarla her şeyi alabilirsin ama kendi başlarına hiçbir anlamları yok," der Han. Annesi gülümsemeye çalışır ama Han gizleyemediği hayal kırıklığını görür. "Affedersin anne. Elbette cüzdanımızdaki paralar olmadan yaşayamayız."

"Artık çok konuşuyorsun," der annesi.

"Susayım o halde."

"Hayır, eskisinden çok konuşman iyi. Her zaman sessiz bir çocuk oldun. *Baba* açıldığını duysa sevinirdi."

"Amerika'da sessiz olmak zor. Seni içinde olanla değil, ağzından çıkanla değerlendiriyorlar," der Han.

"Evet, tabii," diye hemen hak verir Han'ın annesi. "Ama *Baba* ağzını açmadan önce dinlemeyi öğrenmen gerektiğini söylerdi. *Baba*, söz gümüşse sükût altındır, derdi."

"Anne, *Baba* öldü," der Han. Annesinin gözlerini kırptırıp aralarında oluşan boşluğu doldurmak için söyleyecek bir şeyler aramasını izler, debelenmesine izin verir. Han'ın

anımsadığı kadarıyla, annesi her zaman babasının papağanı olmuştu. Han'ın tatil için son gelişinde, babasının ölümünden birkaç ay sonra, annesinin birkaç komşusuna söyledikleri onu dehşete düşürmüştü. Han'ın, annesi, arkadaşları ve komşuları için aldığı kırmızı ve portakal rengi tişörtleri, "Han, ihtiyarların renkli kıyafetler giymesinin sorun olmadığını söylüyor," diye izah etmişti annesi. "Han, başkalarının düşüncelerinin değil, kendi rahatımızın önemli olduğunu söylüyor." Annesinin hayatı boyunca kocasının sözlerini, ardından da oğlunun sözlerini yinelemesi o zamanlar Han'ı üzmüştü. Ama tıklım tıklık uçakta on yedi saat geçirince anlayışlılığı tükenmiş olmalı. "Anne, haydi çıkalım buradan. Geç oluyor," der Han. Çantalarını alır ve dönen cam kapiya doğru yürümeye başlar.

Annesi ona yetişir ve en büyük çantayı Han'ın elinden almak için atılır. "Anne, kendim halledebilirim," der Han.

"Ama yanında elim boş yürüyemem. Ben senin annenim."

Han çantayı almasına izin verir. Sessizce yürürler. Takım elbiseli erkekler ve kadınlar onlara yaklaşır, en iyi otel fiyatlarını verdiklerini söylerler, Han elini sallayarak onları uzaklaştırır. Annesi yarım adım geriden, eve gittikleri açıklamasını yaparak atmacalardan özür diler. Hayır, çok uzak değil, geceleme için bir yere ihtiyacımız yok, der atmacalar vazgeçmeyince ve daha da çok özür diler.

Annesinin yok yere tevazu göstermesi Han'ı sinirlendirir. Taksi durağındaki sıranın sonuna ulaştıklarında, "Anne, bu insanlardan özür dilemek zorunda değilsin," der.

"Ama bize yardım etmeye çalışıyorlar."

"Tek dertleri cebindeki para."

"Han." Annesi ağzını açar, sonra iç çeker.

"Biliyorum insanlar hakkında böyle düşünmemeliyim ve para her şey değil; ama her şey," der Han. Daha önce cebine

attığı altın haçı çıkarır. “Baksana, kilisen bile seni yirmi dört ayar altın haç almaya itiyor. Neden? Ne kadar para harcarsan inancın o kadar saf olur.”

Han’ın annesi başını sallar. “Han, yarın benimle birlikte kiliseye gelip papazı dinle. Kültür Devrimi’nde yaşadıklarını anlatmasını iste, ne büyük bir adam olduğunu anlayacaksın.”

“Bana bilmediğim ne anlatabilir?” der Han.

“Bu kadar kibirli olma,” der annesi neredeyse yalvararak.

Han abartılı şekilde omuz silker. Sırayla birlikte ağır ağır ilerlerler. Bir sessizlik anından sonra Han, “Anne, hâlâ Komünist Parti üyesi misin?” diye sorar.

“Hayır. Vaftiz olmadan önce üye kartımı geri yolladım.”

“Bunu yapmana izin verdiler ha! Komünist inancından vazgeçtiğin için dönüp seni dava etmelerinden korkmuyor musun? Hatırlasana, eski Tanrı’n Marx, din afyondur der.”

Han’ın annesi yanıt vermez. Rüzgâr gri saçlarını gözlerinin önüne uçurur, ümitsiz görünüyordur. Sarı bir taksi yaklaşır, Han annesinin arka koltuğa oturmasına yardım eder. Taksi şoförü iyi bir oğlu olduğunu söyleyerek iltifat eder, annesi de evet der, gerçekten çok iyi bir oğul.

ÖRNEK SAYFALAR

ÖRNEK SAYFALAR

ERTESİ SABAH Bay Shi, Hanımefendi'ye itiraf eder: "Kızım mutlu değil."

"Bir kız evlada sahip olmak mutluluk verici," der Hanımefendi.

"Boşandı."

Hanımefendi başını sallar ve Farsça konuşmaya başlar. Bay Shi, Hanımefendi'nin boşanma sözcüğünün anlamını bildiğinden emin değil. Onun gibi, dünyaya bu kadar cecurca âşık bir kadın, kocası ya da belki de oğulları tarafından yaşamın tatsızlıklarından korunmuş olmalı. Bay Shi, Hanımefendi'nin kendi konuşması ve gülüşüyle aydınlanan yüzüne bakar, ondan kırk yaş genç olan kızının sahip olmadığı enerji yüzünden onu neredeyse kıskanır. O gün Hanımefendi'nin üzerinde her biri takla atan ve gülen mor maymunlar olan parlak turuncu bir bluz vardır. Başında da aynı desenlere sahip bir eşarp. Yerinden edilmiş bir kadın ama kuşkusuz mutlu. Bay Shi, İran ve ülkenin yakın tarihi hakkında bildiklerini anımsamaya çalışır; sınırlı bilgisiy-le tek varabildiği sonuç Hanımefendi'nin şanslı bir kadın olması gerektiği. Kendisi de büyük küçük tüm eksikliklere

rağmen şanslı bir adam. Farklı dünyalardan gelen ve farklı diller konuşan Hanımefendi ile kendisinin sonbahar güneşinde oturup konuşma şansı bulmasının ne kadar olağandışı olduğunu düşünür.

“Çin’de biz *Xiu bai shi ke tong zhou* deriz,” der Bay Shi, Hanımefendi durunca. İnsanın ortak kadere sahip biriyle yan yana gelmesi, duayla geçen üç yüz yıl ister diye Hanımefendi’ye İngilizce açıklamayı düşünür ama diller arasındaki fark nedir ki? Çeviri olsun ya da olmasın Hanımefendi onu anlayacaktır. “*Tanışmamız ve birbirimizle konuşmamız – bizim burada olmamız uzun yıllar boyu süren yakarışların sonucu olmalı,*” der Hanımefendi’ye Çince.

Hanımefendi onaylayarak gülümser.

“*Her ilişkinin bir nedeni vardır, atasözünün anlattığı şey bu. Karı ve koca, ebeveynler ve çocuklar, dostlar ve düşmanlar, sokakta rastladığın yabancılar. Yastıkta başını sevdiğinin başının yanına koymak için üç bin yıllık dua gerekir. Baba ve kız için? Belki bin yıl. İnsanlar rasgele baba ve kız olmaz, bu kesin. Ama kız bunu anlamaz. Benim bir baş belası olduğumu düşünüyor olmalı. Susmamı tercih eder çünkü beni hep böyle tanıdı. Onunla ve annesiyle, o zamanlar bir roket bilimci olduğum için çok konuşmadığımı anlamaz. Her şey gizliydi. Tüm gün çalışırdık, akşam olduğunda güvenlik görevlileri gelip tüm defterlerimizi ve karalama kâğıtlarımızı toplardı. Arşiv dosyalarında adımızı imzalardık her gün. Ailemize işimizden bahsetmemize asla izin verilmezdi. Konuşmamak üzere eğitilmiştik.*”

Hanımefendi her iki eli de kalbinin üstünde katlanmış, dinler. Bay Shi karısı öldüğünden bu yana kendi yaşında bir kadına bu kadar yakın oturmamıştı; hatta karısı hayattayken bile onunla bu kadar konuşmamıştı. Gözleri ağırlaşır. Kızı küçükken konuşmak istemediği zamanları telafi etmek

için dünyanın bir ucundan geldiğini ama bulduğu tek şeyin kızının ilgisizliği olduğunu düşünür. Dilini bile bilmeyen bir yabancının, Hanımefendi'nin, onu çok daha iyi anladığını düşünür. Bay Shi başparmaklarıyla gözlerini ovalar. Onun yaşında bir adam kendini sağlıklı duygularla küçük düşürmemeli; derin derin nefes alır ve hafifçe güler. “*Elbette kötü bir ilişkinin de bir nedeni vardır; kızım için bin yıl boyunca gönülsüzce yakarmış olmalıyım.*”

Hanımefendi ciddiyetle başını sallar. Bay Shi onun kendini anladığını bilir ama onu önemsiz mutsuzluğuyla sıkıkmak istemez. Sanki anıların tozundan kurtulmak ister gibi ellerini ovuşturur, “Eski hikâyeler,” der en iyi İngilizcesiyle. “Eski hikâyeler heyecan verici değil.”

“Hikâyeleri severim,” der Hanımefendi ve konuşmaya başlar. Bay Shi dinler, Hanımefendi sürekli gülümser. Hanımefendi kahkaha atınca aşağı yukarı sallanan kafesinde sırttan maymunlara bakar.

“Şanslı insanlarız,” der Hanımefendi, konuşması bitince. “Amerika’da her şeyden konuşabiliriz.”

“Amerika iyi ülke.” Hanımefendi başını sallar. “Amerika’yı seviyorum.”

ÖRNEK SAYFALAR